
NATO, BALKÁN A VEREJNÁ DIPLOMACIA

Ing. Laura Meričková

ABSTRAKT

Článok analyzuje, ako vnímajú organizáciu NATO na Balkáne a objasňuje rozdiely medzi štátmi. Následne využíva poznatky teórie konštruktivismu a odborníkov, ktorí vysvetľujú, že negatívne postoje k NATO sa menia k pozitívnemu vďaka dlhoročnej prítomnosti organizácie a EÚ na Balkáne. Autor síce súhlasí s daným tvrdením, argumentuje však, že vzhľadom na to, že verejná mienka o NATO na Balkáne je špecifická, NATO by vo svojej verejnej diplomacii nemalo zostávať len na úrovni informačnej kampane. Na zmenu postojov by malo zakomponovať tretiu, avšak zatiaľ málo objavenú dimenziu verejnej diplomacie – spoluprácu.

Kľúčové slová: NATO, Balkán, verejná mienka, verejná diplomacia, spolupráca

ABSTRACT

The article analyses perceptions about the NATO in the Balkan region by pointing out the differences among states. It uses the constructivist theory and knowledge of experts to explain the change of negative attitudes as a consequence of a long-lasting presence of the NATO and the EU in the region. Due to the specific characteristics of public opinion in the Balkans, we claim that public diplomacy should not remain informative only. In order to successfully change public opinion, it should include a third, much underexplored layer of public diplomacy – collaboration.

Key words: NATO, Balkan, public opinion, public diplomacy, collaboration

JEL: Z00

ÚVOD

Európa zlyhala v zaistení svojej bezpečnosti v 90. rokoch, čo zapríčinilo vojny a utrpenie v jej juhovýchodnej časti – v balkánskom regióne. Možným riešením, ako predísť opakovaniu podobného scenára, je integrácia do euroatlantických štruktúr. Región poznačený násilnými konfliktmi z deväťdesiatych rokov minulého storočia nesie následky aj v súčasnosti. Členstvo v Severoatlantickej aliancii (ďalej len NATO) a v Európskej únii (EÚ) by malo zabezpečiť stabilitu regiónu, rozšírenie demokratických hodnôt a ukončenie pretrvávajúcich sporov. Ich integrácia však nie je jednoduchá a nepostupuje tak rýchlo, ako v prípade štátov strednej a východnej Európy. Článok sa ďalej zaoberá problematikou Balkánu a NATO.

V prvej časti analyzujeme, ako NATO vnímajú v jednotlivých balkánskych štátoch: v Bosne a Hercegovine, Čiernej Hore, Kosove, Macedónsku a Srbsku na dvoch úrovniach – politickej a na úrovni verejnosti. Venujeme sa problematike imidžu NATO v danom regióne.

V druhej časti tému prepájame s teóriou konštruktivismu, ktorá v ostatnom čase patrí medzi vedúce teórie medzinárodných vzťahov a prináša odpovede, prečo k zmene postoja balkánskych štátov voči NATO vôbec dochádza. Zároveň zameriame našu pozornosť aj na verejnú mienku, ktorá je kľúčová na dosiahnutie členstva v NATO a upozorníme na prekážky.

V záverečnej časti sa dostaneme k verejnej diplomacii, ktorú NATO, napriek tomu, že je organizáciou a nie štátom, taktiež využíva. V poslednej časti sa budeme zaoberať novým

prístupom vo verejnej diplomacii, ktorá je podľa nás kvôli špecifickosti regiónu v tejto časti Európy taká dôležitá.

1 Prítomnosť NATO v balkánskom regióne

V súvislosti s problematikou prítomnosti NATO a jeho imidžu na Balkáne, Rudolf Logotheti rozlišuje dve fázy pôsobenia NATO v tomto regióne. „Prvá fáza je charakteristická nastolením mieru a dozorom pre jeho zachovanie v bývalej Juhoslávii. V druhej fáze sa NATO angažuje v politických reformách.”¹

Cieľom NATO je dosiahnuť demokraciu a stabilitu na Balkáne a v súčasnosti sa o to snaží prostredníctvom podpory reforiem. Situácia na Balkáne však naďalej zostáva zložitá. Hoci stabilizačný proces trvá viac ako pätnásť rokov, mier je krehký a prítomnosť NATO je nielen podľa medzinárodnej komunity, ale aj podľa samotných obyvateľov regiónu nevyhnutná. Kultúra, náboženská či etnická rozmanitosť je však už dlhodobo dôvodom násilných konfliktov. „Začiatok aj koniec minulého storočia bol v Európe charakteristický vojnami práve na tomto území. Politici zvykli hovoriť tejto časti Európy ‚sud pušného prachu.‘”² Balkánske štáty a ich etnické národy urobili veľký pokrok pri normalizovaní svojich vzťahov, stále však nedosahujú efektívny dialóg alebo regionálnu spoluprácu, ako je to v prípade štátov V4. Minulosť poznačená vojnami je jednou z najväčších prekážok k tomuto kroku.

Na otázku, či NATO má zostať prítomné v súčasnosti ako aj v blízkej budúcnosti na balkánskom regióne sa naskytuje pozitívna odpoveď, a to v dôsledku dvoch hlavných problémov:

1. Problém teritoriálnej suverenity

Nevyriešených otázok ohľadom teritoriálnej suverenity nájdeme hneď niekoľko: Bosna a Hercegovina (BiH) dlhodobo čelí politickým vyhláseniam Republiky Srbskej o zvolaní referenda na ich oddelenie. Problém teritória predstavuje aj spor Kosova a Srbska, ktorý zostáva nevyriešený. Podobná situácia sa vytvorila vnútri Kosova a srbskej menšiny, ktorá sa, naopak, chce pripojiť k Srbsku.

2. Problém menšinových práv

Problém menšinových práv nie je žiadne novum. Najväčšie problémy sú medzi Kosovom a Srbskom; v Macedónsku, (spomenieme albánske násilné protesty ešte z roku 2001, ktoré poukázali na vážnosť situácie); či pomalý postup Chorvátska pri rovnakom zaobchádzaní so srbskou menšinou, ktorá ušla počas vojny a ktorá sa v súčasnosti vracia do svojich domovov v Chorvátsku.

Spomenuté dva faktory sú hlavnými príčinami nacionalizmu a eskalácie interetnických konfliktov, ktoré spomaľujú pokrok a zabraňujú reformám v iných oblastiach. Demokratická transformácia nebola doposiaľ ukončená. Na rozdiel od krajín v stredoeurópskom regióne, štáty Západného Balkánu nedosiahli úplnú demokratickú konsolidáciu. Zato vízia členstva v NATO sa považuje za jeden zo stabilizátorov mieru v regióne. „Ak sa perspektíva členstva v NATO stane nereálnou, politika na Balkáne sa môže rýchlo zvrhnúť do nacionalizmu a radikalizmu, ktoré odvrátia pozornosť voličov od ekonomických problémov regiónu.”³ ... „Nezaintegrovanie

---

¹ Logotheti, R. *The security of the Balkan region. The role of NATO*. [Online.] s.72. [Citované 22.11.2011.] Dostupné na <http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_sgp_20.pdf>.

² Čech, L. (2008). Islam - fakty a súvislosti, s. 90-91.

³ Armakolas, I. et al. (2010). *Athens Working Group: Transforming the Balkans*. [Online.] [Citované 16.11.2011.] s. 5. Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.

by znamenalo vážne, politické, ekonomické ako aj psychologické implikácie pre dané krajiny a negatívny dopad pre európsku bezpečnosť“⁴.

Ako ďalší dôvod slúži argument, že základom fungujúceho štátu je bezpečné prostredie a poriadok v krajine. „Bezpečnosť je predpokladom pre rozvoj; je to otázka prežitia a musí byť prioritná v krajinách spamätávajúcich sa z konfliktu...v krajinách, kde kultúrne alebo etnické skupiny pociťujú ekonomickú, politickú a sociálnu nerovnosť, sú vojny pravdepodobnejšie.“⁵

2 NATO a verejná mienka na balkánskom polostrove

Dlhoročná prítomnosť NATO na balkánskom regióne a rôzne misie (od vojenských operácií až po misie zabezpečujúce dozor nad udržaním mieru) ovplyvnili vnímanie ľudí a ich postoje k tejto organizácii. Na základe dostupných informácií z odborných článkov, ale aj iných zdrojov, môžeme výsledok zhrnúť nasledovne: podľa prieskumu z roku 2010, ktorý uskutočnila IDM⁶ (Inštitút pre demokraciu a mediáciu) „väčšina reprezentujúca štáty Západného Balkánu vníma NATO ako významnú inštitúciu, pretože garantuje bezpečnosť (66,09%) v Euroatlantickom priestore a predstavuje efektívne fórum pre transatlantický dialóg.“⁷ Zo širokého uhla pohľadu sú názory na integráciu do NATO na Balkáne viac pre ako proti.⁸ Toto všeobecne pozitívne konštatovanie však treba analyzovať aj na úrovni jednotlivých štátov. Napriek pozitívnemu trendu, „Členstvo v NATO je stále relatívne nízko v rebríčku priorit pre mnohých bežných občanov a tiež medzi niektorými elitami v tomto regióne,“⁹ a tak markantné rozdiely v pohľadoch na samotnú organizáciu pretrvávajú. Konsenzus na národnej úrovni a pozitívna verejná mienka sú kľúčové pre dosiahnutie cieľov NATO. Považujú sa za nevyhnutný predpoklad na prekonanie problémov v obrane a bezpečnosti. Verejná mienka navyše „poskytuje legitimitu pre rozhodnutia týkajúce sa bezpečnosti.“¹⁰

Rozlišujeme tak dva hlavné faktory majúce zásadný vplyv na dosiahnutie členstva v NATO:

1. Politická podpora, a teda záujem o členstvo na vládnej úrovni.

---

⁴ Grimm, K. *Integrating the Western Balkans into NATO and the EU: Challenges, Expectations, Needs*. [Online.] [Citované 16.11.2011.] s. 2. Dostupné na <http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/pfp_rssee_budva_policy.pdf>.

⁵ *The Politics of Poverty: Elites, Citizens and States*. (2010). [Online.] [Citované 16.11.2011.] Dostupné na <http://www.dfid.gov.uk/r4d/PDF/Outputs/FutureState/dfid_Politics_BOOKMARK_SINGLESNEW.pdf>.

⁶ Think thank a nezisková organizácia pôsobiaca v Albánsku. Pozri <<http://idmalbania.org/>>.

⁷ “NATO’s new strategic concept: A view from the Western Balkans.”(2010). [Online.] [Citované 13.11.2011.] s. 2. Dostupné na <http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2010_03/20100317_100311-NSC-Western-Balkans_Report.pdf>.

⁸ Grimm, K. *Integrating the Western Balkans into NATO and the EU: Challenges, Expectations, Needs*. [Online.] s. 3. Dostupné na <http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/pfp_rssee_budva_policy.pdf>.

⁹ Watkins, A. Gligorijevic, S. (2007). “NATO and the Balkans: The case for greater integration.” [Online.] In *NATO review*. [Citované 13.11.2011.] Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/english/art3.html>>.

¹⁰ Atanasovic, Z. (2005). “Public opinion of Serbia on joining NATO.” [Online.] In *Western Balkans Security Observer*. s. 22. [Citované 13.11.2011.] Dostupné na <http://www.cmr-bg.org/upload/document/public_opinion_of_serbia_on_jo.pdf>.

2. Verejná podpora, a to napriek tomu, že v súčasnosti stále nedosahuje takú relevanciu ako v prozápadných demokratických štátoch, predstavuje dôležitý predpoklad pre vstup balkánskych štátov do NATO. Kladný verejný postoj alebo zmena negatívneho vnímania na pozitívnu je užitočná, najmä v prípadoch, keď členstvo nie je prioritou práve na politickej úrovni.

Na všeobecne kladný pohľad na členstvo v NATO sa preto pozrieme cez filter vyššie spomenutých dvoch faktorov, ktoré pomôžu získať detailnejší obraz o pohľade na NATO na Balkáne.

2.1 Bosna a Hercegovina

Bosna a Hercegovina sa stala prvým balkánskym štátom, v ktorom NATO vojensky zasiahlo. Konflikt bol ukončený intervenciou a Daytonskou mierovou zmluvou v roku 1995 a odvtedy bolo NATO v tomto priestore prítomné prostredníctvom misie dozoru nad udržiavaním mieru – IFOR. Dnes dosahuje Bosna a Hercegovina veľmi malé pokroky v procese národného budovania. Základný problém spočíva v komplikovanej vládnej štruktúre, v ktorej (aby si zaistili svoje práva) všetky tri národy smú vetovať hociktoré rozhodnutie prijaté na najvyššej úrovni. Chorváti a Bosniaci (aj keď nie úplne bez problémov) vedia spolupracovať. Problematicky je vnímaná najmä srbská časť, ktorá má rozdielnu víziu o štáte (žiada nezávislosť a táto téma bola ústrednou v prvej polovici roka 2011). Zastáva často opozičný postoj, ktorý zabraňuje kľúčovým rozhodnutiam na cestu vpred. Interetnické napätie preto pretrváva.

Členstvo v NATO:

- ✓ vo Federácii Bosny a Hercegoviny verejnosť podporuje a podpora je tiež deklarovaná na politickej úrovni aj v Republike Srbskej.
- ✗ Avšak je ohrozované opozíciou etnických Srbov na verejnej úrovni a vnútornými rozpormi medzi etnikami na politickej úrovni.

V súčasnosti je verejná mienka o NATO priaznivá. „Okolo troch štvrtín alebo 70 percent Bosniackej populácie podporuje vstup BiH do NATO, zatiaľ čo 15 percent je úplne proti. Výsledky sa však odlišujú na základe etnik. Zatiaľ čo verejnosť vo Federácii BiH je (najmä Bosniaci a Chorváti) 90 percent za, Republika Srbská (Srbi) 63 percent sú proti. Takže vnútorné rozdiely sa odzrkadľujú aj v otázke rozšírenia NATO.“¹¹ Tento pomalý proces v napredovaní je ilustrovaný na príklade reformy obrany. „Trvalo desať rokov, aby sa spojili tri armády do jednej a zatiaľ čo tieto reformy zlepšili imidž vojska v BiH, dysfunkcie jasne pretrvávajú.“¹² Kvôli nepriaznivej verejnej mienke v Republike Srbskej, srbskí politici môžu zmeniť svoju preferenciu veľmi flexibilne a bez toho, aby ohrozili svoje záujmy či politické postavenie. Republika Srbská je známa svojou snahou pripojiť sa k Srbsku, čo ovplyvňuje postoj voči NATO.

---

¹¹ Armakolas, I. et al. (2010). *Athens Working Group: Transforming the Balkans*. [Citované 14.11.2011.] s. 7. Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.

¹² Tamtiež.

2.2 Macedónsko

Konflikt v Macedónsku vypukol desať rokov po rozpade Juhoslávie. Hlavnými podnetmi boli destabilizovaná situácia v Kosove a frustrácia etnických Albáncov zo svojho nerovného statusu minority v Macedónsku. V tomto prípade EÚ a NATO zakročili a odzbrojili etnických Albáncov z NLA (Národná oslobodenecká armáda) a podarilo sa im dostať strany v konflikte za rokovací stôl. Môžeme tiež konštatovať, že medzinárodná komunita bola tentokrát pripravená na intervenciu, reagovala včas a na žiadosť macedónskej vlády. Jej výsledkom bolo podpísanie Ohridskej dohody. Krátko potom, čo boli vojská NATO nasadené, v roku 2003 prešla zodpovednosť správy na Európsku úniu.

Macedónsko sa vyhlo ozbrojenému konfliktu v 90-tych rokoch a dokázalo sa pokojnou cestou odtrhnúť od Juhoslávie. Napriek tomu, v raných rokoch svojej nezávislosti, na rozdiel od štátov strednej Európy, „*Macedónsko nebolo také dôrazné vo svojej žiadosti o prijatie do euroatlantických inštitúcií.*”¹³ V tom čase, sa Macedónsko sústredilo predovšetkým na svoje domáce problémy a budovanie štátu. Aj keď sa v roku 1995 pridalo do programu Partnerstvo pre mier (PfP), bolo to viac symbolické gesto ako ozajstná priorita. „*Žiadne úsilie sa neinvestovalo do reformy zastaraných vojenských štruktúr a modernizácie celého bezpečnostného sektora ... a veľmi malá pozornosť bola venovaná plneniu formálnych kritérií pre členstvo.*”¹⁴

Z dôvodu intervencie NATO v Kosove v roku 1999, Aliancia stratila svoju kredibilitu v Macedónsku. Bolo to najmä kvôli tomu, že počas konfliktu vojaci prekračovali územie Macedónska. Medzitým sa však vnímanie organizácie zmenilo a členstvo v NATO sa stalo žiaducou metou. Nebola to iba vláda, ktorá sa snažila o jej naplnenie. NATO dosiahlo popularitu aj medzi verejnosťou. Dôvody tejto popularity sú podľa Petara Atanasova v očiach obyvateľov Macedónska nasledovné:¹⁵

- ✓ NATO garantuje teritoriálnu integritu a bezpečnosť a zabraňuje interetnickému konfliktu. NATO tiež reprezentuje hodnoty Západu a je považované za nevyhnutný krok k členstvu v EÚ.

Garancia teritoriálnej integrity môže byť pokladaná za hlavný dôvod. Niektoré balkánske krajiny stále nedosiahli zhodu ohľadom vytýčenia hraníc. Navyše, obava z odtrhnutia etnických Albáncov od Macedónska medzi Macedónčanmi pretrváva. Čo sa týka bezpečnosti, ak by niekedy došlo k útoku na Macedónsko, bude mať za sebou ochranu medzinárodnej komunity. Spomínaný interetnický konflikt v roku 2001 bol zastavený koordinovaným zásahom, ktorý bol uskutočnený relatívne včas. Táto skúsenosť je vo všeobecnosti vnímaná pozitívne, pretože vláda tak nebola nútená vyhlásiť občiansku vojnu.

NATO je v Macedónsku populárne medzi väčšinou obyvateľstva. Avšak, Cvete Koneska argumentuje, že Macedónčania si nie sú úplne vedomí všetkých obetí pre členstvo, ako sú potenciálne straty životov vojakov v misiách NATO alebo potreba realokácie finančných prostriedkov na reformu obrany z iných oblastí. Verejná diskusia sa venuje najmä pozitívnym aspektom členstva. „*Zatiaľ čo debata posilňuje vysoký stupeň popularity a podpory NATO*

---

¹³ Koneska, C. (2007). „Macedonian discourse on NATO.“ In *Western Balkans Security Observer*. roč. 5, č. April – Jún, 2007. s. 5.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ Atanasov, S. (2004). „Defence Reform and Public Opinion in Macedonia.“ In *Transforming National Armed Forces in South East Europe –from the Social to the Military Challenge*. 9th Workshop of the PfP Consortium Study Group „Regional Stability in South East Europe.“ Dostupné na <http://hawk.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/15228/ipublicationdocument_singledocument/868e0626-ca27-4a78-9d09-e4964a84e279/en/19_Transforming.pdf>.

a NATO idealizuje, nedáva rovnovážnu a realistickú ideu o tom, čo členstvo v NATO znamená.”¹⁶ Navyše nevyriešený spor s Gréckom ohľadom názvu Macedónska nedovoľuje Macedónsku napredovať.

2.3 Srbsko

Srbsko je jediným štátom balkánskeho región, ktorý sa momentálne nesnaží o členstvo v NATO ani na vládnej, ani na verejnej úrovni, avšak vláda aj verejnosť sú za členstvo v EÚ. Počas volieb Západ vždy ostro sleduje, či nová vláda bude pokračovať v orientácii k EÚ. Hoci posledné voľby v roku 2012 vyhrali nacionálne orientované strany, Srbsko potvrdilo záujem o členstvo a v marci tohto roku mu bol udelený status kandidáta. Na rozdiel od EÚ, NATO zostáva mimo prioritného rámca.

Príčina nedostatku podpory pre vstup do NATO:

- ✦ V roku 1999 NATO zasiahlo proti Srbsku vo vojne medzi Srbskom a Kosovom. Srbsko po ňom stratilo vplyv a kontrolu nad Kosovom, ktoré sa stalo protektorátom pod správou medzinárodnej komunity. NATO zaisťuje bezpečnosť a poriadok v provincii. Kosovo vyhlásilo nezávislosť od Srbska.

„Stále živé spomienky na bombardovanie Srbska spolu s pocitom krivdy po tom, čo väčšina členov NATO uznalo nezávislosť Kosova, poškvŕňujú imidž Aliancie v Srbsku.”¹⁷ Viac ako polovica obyvateľstva by nepristúpila na členstvo v NATO. Prieskumy však ukázali, že v srbskej vzorke aj napriek negatívnym postojom došlo k malému zvýšeniu podpory.¹⁸ Ale tento trend oslabil unilaterálna deklarácia nezávislosti Kosova.

Zoran Atanasović dopĺňa, že je to mladá a vzdelaná časť verejnosti, ktorá vyjadruje svoju podporu a že “dodatočná pozornosť a informácie o pozitívnych a negatívnych aspektoch NATO by sa mali zamerať na starších a nevzdelaných občanov.”¹⁹

2.4 Kosovo

„Kosovo, ktoré vyhlásilo nezávislosť vo februári 2008 by chcelo vstúpiť do NATO, ale jeho medzinárodný status zostáva neurčitý.”²⁰ Podpora členstva Kosova v NATO je vysoká. Zasluky na ukončení Miloševićovho režimu a vplyvu v provincii pripisujú Kosovčania NATO. Keďže nie všetci členovia NATO uznali Kosovo, otázka úplnej integrácie zostáva nezodpovedaná.

---

¹⁶ Koneska, C. (2007). „Macedonian discourse on NATO.“ [Online.] In *Western Balkans Security Observer*. roč. 5, č. April – Jún, 2007. s. 10.

¹⁷ Armakolas, I. et al. (2010). “Athens Working Group: Transforming the Balkans.” [Citované 14.11.2011.] s. 13. Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.

¹⁸ Atanasovic, Z. (2005). “Public opinion of Serbia on joining NATO.” [Online.] In *Western Balkans Security Observer*. [Citované 14.11.2011.] s. 23. Dostupné na <http://www.cmr-bg.org/upload/document/public_opinion_of_serbia_on_jo.pdf>.

¹⁹ Atanasovic, Z. (2005). „Public opinion of Serbia on joining NATO.” [Online.] In *Western Balkans Security Observer*. [Citované 14.11.2011.] s. 23. Dostupné na <http://www.cmr-bg.org/upload/document/public_opinion_of_serbia_on_jo.pdf>.

²⁰ Armakolas, I. et al. (2010). “Athens Working Group: Transforming the Balkans.” [Online.] [Citované 14.11.2011.] s. 4. Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.

2.5 Čierna Hora

Čierna Hora je vnímaná ako štát, ktorý je z balkánskeho regiónu najbližšie k členstvu v NATO. Fakty, ktoré podporujú členstvo sú:

- ✓ Nezávislosť od Srbska, ktorú Čierna Hora získala v roku 2006 a rozhodla sa pre užšiu spoluprácu s NATO. Dlhodobá (od osamostatnenia) pro-euroatlantická vláda.

Hlavným dôvodom je rozhodnutie vlády, ktorá vstup do NATO definovala ako jasnú prioritu. „*Vláda Čiernej Hory je odhodlaná vo svojom úmysle vstúpiť do aliancie NATO tak rýchlo, ako to len bude možné.*”²¹ Dôkazom je pokrok v spĺňaní kritérií nevyhnutných na vstup. „*Čierna Hora podstúpila značné vojenské reformy a reformy v rámci PjP [Partnerstvo pre mier] a dosiahla veľké politické a ekonomické výsledky. V decembri 2009, bola Čierna Hora prizvaná zapojiť sa do akčného plánu pre členstvo...*”²² ktorý reprezentuje užšiu formu spolupráce. Navyše, niektoré z opozičných strán vrátane menšinových skupín (Albánci a Bosniaci) sú za vstup a ostatné zjavne „*prispôsobujú svoju mienku podľa verejnej mienky...*”²³

Ale napriek dostatočnej podpore na politickej úrovni, existuje iný problém, ktorému NATO v tejto krajine čelí, a to na úrovni obyvateľstva. Verejná mienka zaostáva za politickou podporou. Podľa prieskumov z roku 2011 iba 26.9% populácie je pro-NATO orientovaná.²⁴ Dôvody sú nasledovné:

- * bombardovanie NATO v roku 1999. Najväčšia menšina žijúca v Čiernej Hore je srbská.

Napriek tomu, že Čierna Hora sa nepodieľala na vojne s Kosovom, bola v tom čase integrálnou súčasťou Srbska. Bombardovanie Srbska tak zasiahlo aj ju, najmä strategické miesta, čo v mysliach domáceho obyvateľstva zanechalo pocit krivdy a spáchanej nespravodlivosti. Najväčší oponenti sa nájdu medzi srbskou menšinou (tvoriaca okolo 30% obyvateľstva), ktorá je najviac ovplyvnená bombardovaním z roku 1999 a tiež lojálna srbskej vláde, keďže mnohí nesúhlasili s nezávislosťou Čiernej Hory.

Intenzívna komunikácia s obyvateľstvom Čiernej Hory, ktoré nie je stotožnené s členstvom v Aliancii, je tak považovaná za nevyhnutnú, ak by sa rozhodnutie prenechalo na verejnosť. Podľa Rudovica je tiež dôležité zapojiť do verejnej diskusie aj opozičné strany, čo zabráni špekuláciám, že koalíčné strany podporujú NATO s cieľom dosiahnuť svoje záujmy. Pretože členstvo v NATO má podľa odborníkov aj iné pozitívne aspekty ako „*zlepšenie medzinárodného imidžu Čiernej Hory, ... vytvorenie priaznivého okolia pre zahraničné investície, rýchlejšiu a lacnejšiu profesionalizáciu čiernohorskej armády.*”²⁵

---

²¹ Rudovic, N. (2011). *Montenegro divided*. [Online.] [Citované 15.11.2011.] Dostupné na 30.10.2011 from <http://www.bridge-mag.com/index.php?option=com_content&view=article&id=498:montenegro-divided&catid=38:dialogue-2009&Itemid=43>.

²² Armakolas, I. et al. (2010). *Athens Working Group: Transforming the Balkans*. [Online.] [Citované 15.11.2011.] s. 8. Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.

²³ Rudovic, N. (2011). *Montenegro divided*. [Online.] [Citované 15.11.2011.] Dostupné na <http://www.bridge-mag.com/index.php?option=com_content&view=article&id=498:montenegro-divided&catid=38:dialogue-2009&Itemid=43>.

²⁴ Rudovic, N. (2011). *Montenegro divided*. [Online.] [Citované 15.11.2011.] Dostupné na <http://www.bridge-mag.com/index.php?option=com_content&view=article&id=498:montenegro-divided&catid=38:dialogue-2009&Itemid=43>.

²⁵ Tamtiež.

3 Konštruktivismus v medzinárodných vzťahoch a možnosť zmeny

Lenkovska a Franklin tvrdia, že vysvetliť nastávajúcu zmenu identity balkánskych štátov a pozitívnu zmenu k NATO je možné podľa teórie konštruktivismu. Podľa tejto teórie medzinárodný systém vytvárajú idey, normy a myšlienky, ktoré zas vytvárajú ľudí, a nielen aktér ovplyvňuje štruktúru, ale aj štruktúra ovplyvňuje aktéra.²⁶ To znamená, že prostredie tvaruje identitu subjektu, a teda zmena v jeho preferenciách a záujmoch je možná. V prípade balkánskych štátov a NATO, „...intenzívna interakcia s regiónom bola zaistená na niekoľkých úrovniach a spolupráca a socializácia v rámci regiónu bola sledovaná po dlhý čas,“²⁷ a tak dochádza k spomínanej zmene identity na Balkáne.

Dôležitú úlohu tu zohrávajú organizácie. „Konštruktivisti sa zameriavajú na to ... ako sú vzťahy formované prostredníctvom kolektívnych sociálnych inštitúcií. Sociálne prostredie definuje kto sme, našu identitu ako sociálneho stvorenia.“²⁸ Medzinárodné organizácie vytvárajú podmienky na kolektívnu akciu²⁹ za normálnych okolností racionálnych aktérov, ktorí na základe vopred stanovených pravidiel podriaďujú svoje správanie tomu, čo je vhodné namiesto vypočítavosti a racionálnosti. NATO je jednou z týchto kolektívnych inštitúcií. Dnes sa NATO považuje za vojenskú a bezpečnostnú organizáciu definovanú cez prizmu hodnôt a noriem a tvorí súčasť euroatlantickej komunity. Hlásí sa k demokratickým hodnotám a spoločným normám, ktoré sa minimálne v európskom kultúrnom a civilizačnom prostredí snaží obhájiť. Normy sú v teórii konštruktivismu dôležité, pretože vytvárajú spomínané pravidlá, podľa ktorých je správanie jednotlivcov v kolektíve akceptovateľné a cez ktorého možno definovať ich príslušnosť k spoločnosti.

Teória konštruktivismu je teda schopná vysvetliť zmeny na politickej úrovni. Môžeme ju však premietnuť aj na úroveň zmeny postojov obyvateľstva v samotnom štáte. „Očakávania vhodného správania sa môžu rozšíriť medzi obyvateľstvo a inštitucionalizovať sa do takej miery, že sú prijímané ako dané.“³⁰

Skúsenosti štátov zo strednej a východnej Európy (ďalej len SVE) podporujú teóriu konštruktivismu a demonštrujú, že zmena negatívnych postojov alebo nerozhodnosť obyvateľstva voči vstupu do NATO je možná. „Podľa výskumov Eurobarometru v strednej a východnej Európe v roku 1996 a 1997 bola podpora NATO v priemere 30% vo všetkých krajinách okrem Rumunska.“³¹ Dnes sú všetky štáty členmi NATO ako aj EÚ. Ako dobrý príklad slúži Bulharsko, v ktorom verejná podpora od 1989 do 1992 bola nízka a Alianciu

---

²⁶ Karacasulu, N. Uzgören. (2007). *Explaining Social Constructivist contributions to Security Studies**. [Online.] [Citované 6.9.2012.] s. 32. Dostupné na <<http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/02/KaracasuluUzgoren.pdf>>.

²⁷ Lenkovska, L. Franklin S, T. „Constructivist Approach to Western Balkans' Contribution Towards Peace and Stability.“ [Online.] [Citované 12.10.2012.] s. 13. Dostupné na <<http://www.analyticalmk.com/files/2011/01/1.pdf>>.

²⁸ Wend. Jackson, Sorenson. „Introduction to International Relations.“ In Karacasulu, N. Uzgören. *Explaining Social Constructivist contributions to Security Studies**. 2007. s. 32. Dostupné na <<http://www.sam.gov.tr/perceptions/volume%20xii/ExplainingSocial.pdf>>

²⁹ Drlák, P. (2003). *Teorie medzinárodných vzťahů*. s. 154.

³⁰ Barnett, M. (2005). „Social Constructivism.“ In Baylis J. Smith. S. *The Globalization of world politics: an introduction to international relations*. s. 265.

³¹ Atanasovic, Z. (2005). „Public opinion of Serbia on joining NATO. [Online.] IN *Western Balkans Security Observer*. s. 26. [Citované 12.10.2012.] Dostupné na <http://www.cmr-bg.org/upload/document/public_opinion_of_serbia_on_jo.pdf>.

pokladali za rivala.³² Od roku 2000 podpora stúpila a ustálila sa ako výsledok integračného procesu do EÚ a zapojenia do programu Partnerstvo pre mier. Je dôležité zároveň poznamenať, že proces zvyšovania pozitívneho vnímania v krajinách stredoeurópskeho regiónu tvorili pro-euroatlanticky zamerané vlády, ktoré odštartovali komunikačné kampane zamerané na domáce obyvateľstvo, médiá a ostatné inštitúcie. Celý proces bol teda vytváraný vo vzájomnej interakcii medzi NATO a miestnymi vládami, čo bolo kľúčom na vstup.

Na dosiahnutie členstva v NATO teda treba aspiráciu najvyšších politických predstaviteľov, čo znamená, že súhlas vlád v balkánskych štátoch je tiež taký nevyhnutný, ako bol aj v prípade štátov SVE. Na základe analýzy sme zhodnotili, že na politickej úrovni sú vlády, okrem srbskej, za členstvo svojich krajín v NATO. V tomto bode teda problém nie je významný. Rozdiely sa však objavujú na úrovni *verejnej mienky*, ktorá je pre členstvo tiež kľúčová. Internacionalizácia noriem medzinárodného spoločenstva, ktoré NATO a EÚ hlásajú, je potrebná aj na úrovni verejnosti. Integrácia Západného Balkánu do EÚ a NATO má priaznivý vplyv na vývoj štátov vrátane demokratizácie. Napriek tomu, interentické napätie v tejto časti Európy sa nestalo výnimkou a ani integrácia zatiaľ nedosiahla jeho vylúčenie. Mohli by sme argumentovať, že štáty ako Švajčiarsko či Rakúsko sa členmi NATO nestali. Ich spoločnosti si však demokratické hodnoty osvojili, čo ich zaraďuje do euroatlantickej medzinárodnej komunity. Ale v balkánskych štátoch demokratizačný proces nebol zavŕšený. „*Pokiaľ sa vylúčenie násilia stane všeobecne prijímanou normou, bude to znamenať premenu identít aktérov do stavu, v ktorom identita bude aktérovi brániť v použití sily a privedie ho k spolupráci s ostatnými.*“³³ Odmietanie násilia si treba osvojiť aj na spoločenskej úrovni a v každodennom živote napr. v rámci riešenia menšinových práv a sporov, ktoré pretrvávajú a eskalujú do násilia.

Napriek vyššie uvedenému úspešnému príkladu transformácie verejnej mienky v SVE štátoch, je však prípad balkánskeho regiónu a ich cesta do NATO špecifická, a preto ju nemožno celkom porovnávať s prípadom stredoeurópskych štátov. Na základe poskytnutých informácií v texte argumentujeme, že balkánske štáty sa odlišujú od stredoeurópskych v dvoch základných skutočnostiach: spomínanou negatívnou skúsenosťou niektorých národov s NATO (čo SVE štáty nemali) a tiež históriou poznačenou konfliktmi po skončení studenej vojny (ktorú SVE tiež nezažili) vyúsťujúca do súčasnej, hoci nie nestabilnej, stále však napätej situácie. Socializácia na úrovni verejnosti – čiže dosiahnutie akceptácie organizácie NATO, jej noriem a ochota stotožniť sa s ňou, je preto v balkánskych štátoch náročnejší proces, ako to bolo v prípade SVE štátov.

Balkánske štáty sú zároveň poznačené nízkou intenzitou regionálnej spolupráce. Napätá situácia zabraňuje rozvoju, pretože, ako bolo spomenuté, bezpečné a mierové prostredie je kľúčové pre schopnosť štátu rozvíjať sám seba a tiež regionálnu spoluprácu. Spolupráca však v dôsledku menšinových a teritoriálnych sporov chýba medzi niektorými národmi aj na úrovni štátu. Bosna a Hercegovina je toho príkladom. Sarajevo demonštruje, že Bosniaci, Srbi a Chorváti sice žijú v spoločnom hlavnom meste, zostávajú medzi sebou oddelení a odcudzení – pozostatok konfliktu z 90. rokov. Štát, v ktorom boli jednotlivé etniká v minulosti schopné žiť v tolerancii, sa v dôsledku posledných vojen zmenil.³⁴ „*Kým v časoch bývalej Juhoslávie mohla byť spoločnosť v BiH považovaná za multietnickú, v súčasnosti ju tvoria tri samostatné*

---

³² Zilberman, A. Webber, S. (2003). „Public Attitudes toward NATO Membership in Aspirant Countries.” [Online.] IN Marie Vlachova (ed.), *The Public Image of Defense and the Military in Central and Eastern Europe*. Belgrade., s. 47-68. Dostupné na <http://www.dcaf.ch/_docs/Pub_Image_Defence/Zilberman.pdf>.

³³ Drulák, P. (2003). *Teorie medzinárodných vzťahů*. s. 154.

³⁴ Tacconi, M. (2011). *Sarajevo, the «European Jerusalem» Today*. [online.] [Citované 12.10.2012.] Dostupné na <<http://www.resetdoc.org/story/00000021613>>.

*národnostné skupiny žijúce v geograficky oddelených celkoch. Napríklad viac ako 90% srbského obyvateľstva žije v celku Republika srbská a len necelých 10% vo Federácii Bosna a Hercegovina. ... Etnické členenie a územná koncentrácia národnostných skupín sú v súčasnosti prevládajúce sociálne procesy.*³⁵

NATO síce dosiahlo politickú podporu, v súčasnosti by sa malo viac zamerať na civilnú dimenziu. Tá otvára priestor pre verejnú diplomáciu, teda nástroj, ktorým sa organizácia snaží pozitívne ovplyvniť verejnú mienku a dosiahnuť členstvo ďalších štátov. Podľa J. Nye je mäkká sila produktom verejnej diplomacie. Na prvý pohľad sa mäkká sila NATO môže zdať paradoxná, pretože do konca studenej vojny bola výhradne vojenskou organizáciou opierajúca sa o tvrdú moc. Postupnými zmenami v medzinárodnom prostredí sa však mení aj NATO a reflektuje tieto zmeny prostredia, aby si obhájilo svoju existenciu. Navyše, v 21. storočí neostáva verejná diplomacia len nástrojom výhradne štátov, ale začínajú ju využívať aj medzinárodné organizácie ako Európska únia, ktoré si uvedomujú jej dôležitosť a silu.

NATO využíva širokú škálu komunikačných nástrojov verejnej diplomacie, medzi nimi organizáciu návštev do NATO, finančnú podporu seminárov, konferencií či prednášok pod záštitou mimovládnych organizácií, či publikáciu krátkych filmov. Podporuje aj tzv. NATO Informačné centrá a knižnice (NATO Depository Library a NATO Corner).³⁶

Zvyšovanie povedomia o Aliancii je dôležité, avšak NATO by malo siahnuť nad rámec komunikačných prostriedkov ako sú informačné kampane a dialóg. Stefanie Babst (náместníčka generálneho tajomníka NATO pre stratégiu verejnej diplomacie) vo svojom príhovore na sympóziu v roku 2009 spomenula modernizáciu verejnej diplomacie NATO a jej pokroky. Upozornila však, že nie sú dostatočné.³⁷ Napriek tomu bola výzva upriamovaná viac na digitalizáciu komunikácie a diskusiu o NATO ako na inovatívne metódy verejnej diplomacie.

Na jeden z moderných prístupov vo verejnej diplomácii upozornili Cowan a Arsenaultová, ktorí identifikujú tri vrstvy verejnej diplomacie. Monológ a dialóg sú dnes známe a mnohí experti ako Jan Melissen vnímajú dialóg a obojstrannú komunikáciu ako prvky odlišujúce verejnú diplomáciu od propagandy. Ale Cowan a Arsenaultová pridávajú tretiu vrstvu – *spoluprácu (collaboration)*. Spoluprácu odborníci vo verejnej diplomácii doteraz viac prehliadali ako skúmali. „*Spolupráca – definovaná ako iniciatíva, v ktorej ľudia pracujú na spoločnom joint venture alebo projekte – poskytuje rovnocenne kritický a v niektorých prípadoch dokonca efektívnejší prístup.*“³⁸

Na stránke NATO je verejná diplomacia aliancie deklarovaná predovšetkým cez komunikačné aktivity: dialóg, vytváranie imidžu či branding. „*Divízia [verejnej diplomacie NATO] sa snaží informovať o profile NATO a dostať zásluhy NATO do povedomia ľudí a do verejnej debaty.*“³⁹ Zatiaľ čo informačná kampaň o NATO mohla byť úspešná v štátoch SVE, v balkánskom regióne (z už spomínaných dvoch dôvodov) nestačí. Monológ, dialóg

---

³⁵ Gabrielová, P. (2012). „Bosna a Hercegovina“. IN Grančay, M. – Szikorová, N. – et. al *Integrácia západného Balkánu a Turecka do Európskej únie : kniha 2 - individuálny aspekt*, s. 92-93.

³⁶ Informácie poskytla NATO Division Public Diplomacy.

³⁷ Speech by Stefanie Babst. „Public Diplomacy – The Art of Engaging and Influencing.“ 2009. [Online.] [Citované 13.10.2012.] Dostupné na <http://www.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/Babst_Public_Diplomacy.pdf>, s. 10.

³⁸ Cowan, G. Arsenault, A. „Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy“ In *The Annals of American Academy of Political and Social Science*. 2008. s. 11.

³⁹ Public Diplomacy Division (PDD). [online.] [Citované 10.10.2012.] Dostupné na <<http://www.nato.int/cps/en/natolive/71161.htm>>.

a spolupráca majú podľa Cowana a Arsenaultovej vo verejnej diplomacii svoje miesto, ale v balkánskom regióne je podľa nášho názoru práve tretia vrstva kľúčová. Verejná diplomacia NATO by sa mala zamerať na budovanie demokratickej spoločnosti prostredníctvom civilných projektov. „*Jednotlivci, ktorí sa angažujú v konverzácii môžu lepšie porozumieť jeden druhému. Jednotlivci, ktorí vytvárajú alebo spoločne niečo dosiahnu – či už je to stavanie domu, školy alebo kostola; komponovanie hudby, alebo v športe hra – sú navždy zviazaní spoločnou skúsenosťou a/alebo úspechom.*“⁴⁰ Dialóg je efektívny; avšak spolupráca (ktorej je dialóg súčasťou) v regióne, kde spolupráca nie je dostatočne vyvinutá, je kľúčová.

Autorka článku sa v roku 2011 zúčastnila na programe REACT – diskusie o vstupe Čiernej Hory do NATO, na ktorom participovali mladí reprezentanti z okolitých balkánskych štátov. Išlo o týždňovú aktivitu pod záštitou miestnej mimovládnej organizácie financovanej divíziou verejnej diplomacie NATO. Hoci v tomto prípade možno konštatovať, že program bol orientovaný vyslovene v prospech členstva v NATO s minimálnym zastúpením argumentov *proti* NATO a nedostatočným objasnením negatív členstva (ako bolo spomenuté v prípade Macedónska), vytvorilo to platformu pre dialóg a vzájomné spoznávanie sa mladých ľudí rôznych národov a náboženstiev – aspekt, ktorý je v tejto časti Európy nevyhnutný k budovaniu stabilnej spoločnosti. Participanti pochádzali zväčša z oblasti politických vied, našli sa však aj reprezentanti z iných odborov. Išlo o informačnú kampaň, ktorá presahovala rámec dialógu a niesla známky spolupráce.

Napriek samotnému charakteru NATO (bezpečnosť a obrana), by sa verejná diplomacia NATO nemala limitovať výlučne na oblasť bezpečnosti a zahraničných vzťahov. Aktivity by mali presiahnuť daný rámec. Spoločné projekty mladých pod záštitou NATO by sa mohli organizovať aj v iných oblastiach (prírodných, humanitných...) vytvárajúce základ regionálnej kooperácie a prispievajúce k odstraňovaniu predsudkov medzi národmi.

Možným protiargumentom kritikov takéhoto prístupu by mohol byť názor, že aktivity daného charakteru pre NATO, ako vojenskú organizáciu, nie sú vhodné. Platí však, že mäkká sila nie je ani vojenská a ani ekonomická, a ak sa NATO rozhodlo ju vytvárať, tvrdé prostriedky nebudú účinné. Avšak mäkké komunikačné prostriedky sú zasa málo efektívne. Zastávame názor, že cesta balkánskych štátov do NATO vedie cez budovanie balkánskej spoločnosti s dôrazom na spoluprácu, ktorá smeruje k fungujúcemu a stabilnému regiónu. Tento proces je dlhodobý, no jeho základy budú pevnejšie, ako štruktúra postavená výlučne na informačných kampaniach, brandingu alebo dialógu.

Osvojenie demokratických hodnôt a noriem medzinárodnej komunity, ku ktorým sa politické elity prostredníctvom uchádzania sa o členstvo v NATO prihlásili, treba doplniť o verejnú úroveň. Verejná diplomacia NATO má potenciál túto „trhlinu“ vyplniť, nie však upozorňovaním na samotnú organizáciu, ale upriamením pozornosti na spoločnosť, v ktorej sa o zmenu imidžu usiluje.

---

⁴⁰ Cowan, G. Arsenault, A. „Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy“ In *The Annals of American Academy of Political and Social Science*. 2008. s. 21.

ZÁVER

Analýza, ako NATO vnímajú balkánske štáty na politickej úrovni demonštrovala, že okrem Srbska, majú štáty (ktoré nie sú doposiaľ v NATO) o členstvo záujem. Prekážkou sú však pretrvávajúce rozdiely na úrovni verejnej mienky. Verejná mienka je pozitívna v Kosove a Macedónsku. Ale nie je pravdepodobné, že niektorý z týchto štátov by sa v blízkej budúcnosti stal jeho členom. Negatívny postoj demonštruje Srbsko a rozdielny Bosna a Hercegovina ako aj v Čierna Hora, čo tiež neľahčuje ich vstup do Aliancie.

Identita balkánskych štátov sa prostredníctvom dlhodobej interakcie s euroatlantickými štruktúrami, vrátane NATO, mení. Objasnenie prináša teória konštruktivizmu na základe dlhodobej interakcie a prítomnosti Aliancie v regióne. Danú zmenu identity odborníci vysvetľujú na politickej úrovni. Argumentujeme však, že na úspešné členstvo do NATO treba aj pozitívnu verejnú mienku, ktorá sa síce v spomínaných štátoch mení, zatiaľ však na plnohodnotné členstvo nedostatočne. Jednou z príčin je neuspokojivé osvojenie demokratických hodnôt. Daný nedostatok otvára priestor na verejnú diplomáciu ako mäkký nástroj. Na zmenu negatívnych alebo neutrálnych postojov v prípade balkánskych štátov však nestačí informačná kampaň resp. dialóg a monológ s obyvateľstvom, ako to bolo v prípade SVE štátov. Prípád balkánskych štátov je špecifický, ovplyvnený konfliktmi z 90. rokov, ktoré paralyzovali regionálnu spoluprácu a ďalší spoločenský pokrok.

Verejná diplomácia NATO by sa preto mala zamerať na tretiu dimenziu – *spoluprácu* – ktorá je v súčasnosti na teoretickej úrovni vo verejnej diplomácii v procese objavovania. Verejná diplomácia NATO by tak mala podporovať nielen spoločné projekty medzi NATO a Balkánom, ale mala by pôsobiť aj medzi samotnými balkánskymi národmi, čo by potenciálne mohlo viesť k posilňovaniu stability, k dôvere voči inštitúcii, ako aj medzi samotnými balkánskymi národmi. Budovanie stabilnej balkánskej spoločnosti prostredníctvom verejnej diplomacie zameranej nie iba na NATO, ale aj na balkánsku spoločnosť, by tak mohlo mať širšie pozitívne dopady na prosperitu a rozvoj regiónu.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ARMAKOLAS, I. et al. (2010). „Athens Working Group: Transforming the Balkans“. [Online.] Dostupné na <<http://ekemprogram.org/awg/images/stories/staff/nato-balkans.pdf>>.
2. ATANASOV, S. (2004). „Defence Reform and Public Opinion in Macedonia.“ [Online.] IN *Transforming National Armed Forces in South East Europe – from the Social to the Military Challenge*. 9th Workshop of the PFP Consortium Study Group „Regional Stability in South East Europe“. Dostupné na <http://hawk.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/15228/ipublicationdocument_singledocument/868e0626-ca27-4a78-9d09-e4964a84e279/en/19_Transforming.pdf>.
3. ATANASOVIC, Z. (2005). „Public opinion of Serbia on joining NATO“. [Online.] IN *Western Balkans Security Observer*. Dostupné na <http://www.ccmr-bg.org/upload/document/public_opinion_of_serbia_on_jo.pdf>.
4. BARNETT, M. (2005). „Social Constructivism.“ IN Baylis J. Smith. S. *The Globalization of world politics: an introduction to international relations*. New York: Oxford University Press. ISBN 0199271186
5. COWAN, G. – ARSENAULT, A. (2008). „Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy“ In *The Annals of American Academy of Political and Social Science*. 2008. 616:10. s. 10-28
6. ČECH, L. (2008). *Islam - fakty a súvislosti*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. ISBN 978-80-8040-352-2
7. DRULÁK, P. (2003). *Teorie mezinárodných vztahů*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-7256

8. GABRIELOVÁ, P. (2012). "Bosna a Hercegovina". In GRANČAY, M. – SZIKOROVÁ, N. – et. al. *Integrácia západného Balkánu a Turecka do Európskej únie: kniha 2 - individuálny aspekt*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. 229 s. ISBN 978-80-225-3374-4
9. GRANČAY, M. – SZIKOROVÁ, N. – et. al. *Integrácia západného Balkánu a Turecka do Európskej únie: kniha 2 - individuálny aspekt*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. 229 s. ISBN 978-80-225-3374-4
10. GRIMM, K. (2007). *Integrating the Western Balkans into NATO and the EU: Challenges, Expectations, Needs*. [Online.] Dostupné na <http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/pfp_rssee_budva_policy.pdf>.
11. KARACASULU, N. Uzgören. (2007). *Explaining Social Constructivist contributions to Security Studies*. [Online.] Dostupné na <<http://www.sam.gov.tr/perceptions/volume%20xi/ExplainingSocial.pdf>>.
12. KONESKA, C. (2007). „Macedonian discourse on NATO“. IN *Western Balkans Security Observer*. roč. 5, č. April – Jún, 2007.
13. LEVKOVSKA, L. – FRANKLIN, S. T. (2011). *Constructivist Approach to Western Balkan's Contribution Towards Peace and Stability*. [Online.] Dostupné na <<http://www.analyticalmk.com/files/2011/01/1.pdf>>.
14. LOGOTHETTI, R. (2005). *The security of the Balkan region. The role of NATO*. [Online.] Dostupné na <http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_sgp_20.pdf>.
15. *NATO's new strategic concept: A view from the Western Balkans*. (2010). [Online.] Dostupné na <http://idmalbania.org/sites/default/files/publications/NSC-Western-Balkans_Report.pdf>
16. RUDOVIC, N. (2011). *Montenegro divided*. [Online.] Dostupné na <http://www.bridge-mag.com/index.php?option=com_content&view=article&id=498:montenegro-divided&catid=38:dialogue-2009&Itemid=43>.
17. *Speech by Stefanie Babst*. (2009) „Public Diplomacy – The Art of Engaging and Influencing.“ 2009. Dostupné na <http://www.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/Babst_Public_Diplomacy.pdf>.
18. TACCONI, M. (2011). *Sarajevo, the «European Jerusalem» Today*. [online.] Dostupné na <<http://www.resetdoc.org/story/00000021613>>.
19. *The Politics of Poverty: Elites, Citizens and States*. (2010). [Online.] Dostupné na <http://www.dfid.gov.uk/r4d/PDF/Outputs/FutureState/dfid_Politics_BOOKMARK_SINGLESNEW.pdf>.
20. ZILBERMAN, A. – WEBBER, S. (2003). "Public Attitudes toward NATO Membership in Aspirant Countries." [Online.] In Marie Vlachova (ed.), *The Public Image of Defense and the Military in Central and Eastern Europe*. Belgrade. 2003. s. 47-68. Dostupné na <http://www.dcaf.ch/_docs/Pub_Image_Defence/Zilberman.pdf>.
21. WATKINS, A. – GLIGORIJEVIC, S. (2007). "NATO and the Balkans: The case for greater integration." [Online.] IN *NATO review*. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/english/art3.html>>.

KONTAKT

Ing. Laura Meričková
Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: laura.merickova@euba.sk